

Rolnummers 290 en 291
Arrest nr. 47/92 van 18 juni 1992

A R R E S T

In zake : de beroepen tot gedeeltelijke vernietiging van artikel 1 van de wet van 22 oktober 1990 tot vervanging van artikel 54 van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, ingesteld door Ph. Vande Castele en consorten.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters J. Delva en I. Pétry, en de rechters F. Debaedts, L. De Grève, H. Boel, L. François en P. Martens, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter J. Delva,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* * *

I. *Onderwerp van de beroepen*

A. Bij verzoekschrift, aan het Hof overgezonden bij op 18 juni 1991 ter post aangetekende brief, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 1, derde lid, van de wet van 22 oktober 1990 tot vervanging van artikel 54 van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 31 december 1949 (*Belgisch Staatsblad*, 20 december 1990), door :

1. Philippe Vande Castele, Klamperdreef 7, 2900 Schoten, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de Koninklijke Militaire School (K.M.S.);

2. Eric Kenis, verblijvende in de CTM Belge, BP 490, Kigali-Rwanda, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

3. Johan Bel, Denystraat 34, 3400 Tienen, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de K.U.L. in beginsel op 15 juli 1991, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

4. Thierry Jacobs, Au Freschaux, 5340 Gesves, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de ULg, in beginsel op 15 juli 1991, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

5. Luc Rabet, Dorenstraat 20, 3020 Herent, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de K.U.L., burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

6. Patrick Verlinde, Kwadensteenweg 73 bus 605, 3800 Sint-Truiden, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de K.U.L., burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

7. Jaak Geens, Kerkstraat 77B, 3920 Lommel, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S., ingeschreven op de lijst van stagiairs van de Orde van Architecten (provincie Limburg);

8. Stefaan Martel, Steenweg op Leopoldsburg 61, 2461 Balen, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 290 van de rol.

B. Bij verzoekschrift aan het Hof overgezonden bij op 18 juni 1991 ter post aangetekende

brief, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 1, eerste lid, van voormelde wet, door :

1. Philippe Vande Castele, Klamperdreef 7, 2900 Schoten, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de Koninklijke Militaire School (K.M.S.);

2. Eric Kenis, verblijvende in de CTM Belge - BP 490, Kigali-Rwanda, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S., kiest ten behoeve van de procedure woonplaats bij Ph. Vande Castele;

3. Johan Bel, Denystraat 34, 3400 Tienen, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de K.U.L. in beginsel op 15 juli 1991, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

4. Thierry Jacobs, Au Freschaux, 5340 Gesves, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de ULg, in beginsel op 15 juli 1991, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

5. Luc Rabet, Dorenstraat 20, 3020 Herent, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de K.U.L., burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

6. Patrick Verlinde, Kwadensteenweg 73 - bus 605, 3800 Sint-Truiden, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de K.U.L., burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

7. Gunther Dyckmans, Groeningelaan 34, 2500 Lier, burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad, afgestudeerd aan de V.U.B., in beginsel op 15 juli 1992, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;

8. Jaak Geens, Kerkstraat 77 B, 3920 Lommel, burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S., ingeschreven op de lijst van stagiairs van de Orde van Architecten (provincie Limburg);

9. Luc Janssen, Ossenbergh 32, 2490 Balen;

10. Marc Rollin, chaussée de Hannut 17, 1357 Linsmeau;

11. Joël Somville, rue de Berzée 4, 5651 Thy-le-Château;

12. Marc Van Schoor, Kriekhof 9, 2547 Lint;

13. Thierry Lacroix, Route de Ramillies 122, 5310 Bolinne;

14. Jean-Marie D'Herde, rue de Saint-Martin 42, 5000 Namen;

15. Stefaan Martel, Steenweg op Leopoldsburg 61, 2490 Balen;

16. Bart Van Dorpe, Fam. Decockstraat 29, 3128 Baal-Tremelo;

17. Bart Scheers, Kastanjelaan 16, 2630 Aartselaar, kandidaat-burgerlijk ingenieur, student vijfde jaar aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;
18. Cristof Willems, Noordlaan 110, 9200 Dendermonde;
19. Ludo Van Mierlo, Heesakkerstraat 63, 2340 Overpelt;
20. Filip De Varé, Groenlaan 18, 9240 Zele;
21. Dirk Nous, Everdijkruis 20, 2990 Wuustwezel;
22. Gunther Maes, Hoogkamerstraat 59 A, 9140 Temse;
23. Alain Hugelier, Sint-Jansstraat 14, 8791 Beveren-Leie;
24. Rudy Decaestecker, Karel de Stoutelaan 6, 8020 Oostkamp;
25. Philip De Maere, Wareslagstraat 57, 9250 Waasmunster;
26. Geert Letens, Ernest Van Dyckstraat 15, 2590 Berlaar;
27. Olivier Carlens, rue Saint-Anne 67, 1357 Héléécine;
28. Jean-M. Van Helleputte, Renaissancelaan 30/bus 141POL, 1040 Brussel;
29. Alex Roose, Kortenberglaan 134/bus 28, 1040 Brussel;
30. Wim Liekens, Sint Jan Vianneystraat 35, 2610 Antwerpen;
31. Jacques Luyckx, Visvijver 101, 1040 Brussel, kandidaat-burgerlijk ingenieur, student vijfde jaar aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;
32. William De Baets, Warandestraat 79, 8470 Gistel, kandidaat-burgerlijk ingenieur, student vijfde jaar aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;
33. Didier De Meyere, Courtejoie 100, 5590 Ciney, kandidaat-burgerlijk ingenieur, student vijfde jaar aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;
34. Benoît Gillet, rue Croix André 19, 4550 Nandrin, kandidaat-burgerlijk ingenieur, student vijfde jaar aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.;
35. Christof Berlaimont, Vogelsanglaan 115, 1150 Brussel, kandidaat-burgerlijk ingenieur, student vierde jaar aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.,

verzoekers 9 tot 16 zijnde burgerlijk ingenieur, afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S. en verzoekers 18 tot 30 kandidaat-burgerlijk ingenieur en student vijfde jaar aan de polytechnische afdeling van de K.M.S.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 291 van de rol.

II. Rechtspleging

A. De zaak met rolnummer 290

Bij beschikking van 19 juni 1991 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel van het Hof aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers H. Boel en L. François hebben geoordeeld dat er geen toepassing diende te worden gemaakt van de artikelen 71 en 72 van de organieke wet.

Van het beroep is conform artikel 76, § 4, van de organieke wet kennisgeving gedaan bij ter post aangetekende brieven van 11 juli 1991.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 20 juli 1991.

De Franse Gemeenschapsexecutieve, de Ministerraad en de Vlaamse Executieve hebben respectievelijk op 22 augustus 1991 en op 13 en 14 september 1991 een memorie ingediend.

Van die memories is kennisgeving gedaan conform artikel 89 van de organieke wet bij ter post aangetekende brieven van 25 oktober 1991.

Verzoeker Ph. Vande Castele heeft namens alle verzoekers een memorie van antwoord ingediend op 27 november 1991.

Bij beschikking van 21 november 1991 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 18 juni 1991.

B. De zaak met rolnummer 291

Bij beschikking van 19 juni 1991 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel van het Hof aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers K. Blanckaert en M. Melchior hebben geoordeeld dat er geen toepassing diende te worden gemaakt van de artikelen 71 en 72 van de organieke wet.

Van het beroep is conform artikel 76, § 4, van de organieke wet kennisgeving gedaan bij ter post aangetekende brieven van 16 juli 1991.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 30 juli 1991.

De Franse Gemeenschapsexecutieve, de Ministerraad en de Vlaamse Executieve hebben respectievelijk op 13 augustus 1991 en op 13 en 14 september 1991 een memorie ingediend.

Van die memories is kennisgeving gedaan conform artikel 89 van de organieke wet bij ter post aangetekende brieven van 29 oktober 1991.

Verzoeker Ph. Vande Castele heeft namens alle verzoekers een memorie van antwoord ingediend op 27 november 1991.

Bij beschikking van 21 november 1991 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 18 juni 1992.

C. De zaken met rolnummers 290 en 291

Bij beschikking van 24 maart 1992 heeft het Hof de zaken met rolnummers 290 en 291 samengevoegd.

Bij beschikking van 22 april 1992 heeft het Hof beslist dat de zaak in gereedheid is en heeft het de dag van de terechtzitting bepaald op 23 april 1992, na volgende rechtsvragen te hebben voorgelegd aan partijen :

1° nodigt partijen uit ter terechtzitting nader te verklaren wat zij verstaan onder « algemene » en « specifieke » aanwervingen van ingenieurs bij het openbaar ambt (pagina 5 van het verzoekschrift in zaak 290);

2° nodigt partijen uit ter terechtzitting hun standpunt uiteen te zetten over het feit of het onderscheid tussen de wettelijke en de wetenschappelijke graden al dan niet onlosmakelijk verbonden is met de definitie van de minimale voorwaarden voor het uitreiken van diploma's in de zin van artikel 59bis, § 2, eerste lid, 2, van de Grondwet [zie memoires ingediend door de Vlaamse Executieve in de zaak met rolnummer 290 (pagina 14) en in de zaak met rolnummer 291 (pagina 15)].

Van die beschikkingen van 24 maart 1992 en 22 april 1992 is aan de partijen evenals aan hun advocaten kennisgegeven bij ter post aangetekende brieven van 23 april 1992.

Ter terechtzitting van 14 mei 1992 :

- zijn verschenen :

. Ph. Vande Castele, verzoeker, voornoemd;

. Mr. P. Duquesne, advocaat bij de balie te Nijvel, voor de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel;

. Mr. B. Staelens, advocaat bij de balie te Brugge, voor de Vlaamse Executieve, Jozef II-straat 30, 1040 Brussel;

- hebben de rechters-verslaggevers H. Boel en L. François verslag uitgebracht;

- zijn Ph. Vande Castele en voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 62 en volgende van voormelde wet op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. *Onderwerp van de aangevochten bepalingen*

1. Tot aan zijn opheffing door artikel 2 van de wet van 22 oktober 1990 (waarvan artikel 1, eerste en derde lid, het onderwerp van de beroepen vormt), bepaalde artikel 54 van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 31 december 1949 :

« Niemand mag een beroep of een ambt uitoefenen waartoe een academische graad wettelijk vereist wordt, zo hij die graad en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft overeenkomstig deze coördinatie.

Niemand kan tot notaris benoemd worden zo hij, buiten de andere vereisten, de graad van licentiaat in het notariaat en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft overeenkomstig deze coördinatie.

Niemand wordt toegelaten om mede te dingen naar het ambt van ingenieur bij een bestuursdienst van de Staat, indien hij geen der graden van burgerlijk ingenieur bekomen heeft, voorzien bij artikel 1 dezer coördinatie, evenals de bekrachtiging van zijn diploma, overeenkomstig deze zelfde coördinatie.

Niemand kan tot een openbaar ambt, waarvoor het bezit van de graad van doctor in de veeartsenijkunde vereist wordt, toegelaten worden, zo hij die graad en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft overeenkomstig deze coördinatie.

Niemand kan in een Staatsbestuur toegelaten worden tot een ambt waarvoor dit bestuur één der graden eist van landbouwkundig ingenieur of van ingenieur voor de scheikunde en de landbouwindustrieën, voorzien bij

bovenstaand artikel 1, zo hij die graad en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft, overeenkomstig deze coördinatie. »

2. Het wetsvoorstel dat aan de basis van de aangevochten bepaling ligt, beoogde met de vervanging van het derde en vijfde lid van de voormelde bepaling door een nieuw derde lid, de toegang tot een Staatsbestuur gelijk te stellen voor de burgerlijk ingenieurs, enerzijds, en voor de landbouwkundig ingenieurs en de ingenieurs voor de scheikunde en de landbouwindustrieën, anderzijds (Senaat, 606-1 (1988-1989), p. 2).

Om een bepaling toe te voegen die de polytechnici van de Koninklijke Militaire School (K.M.S.) zou toelaten mede te dingen naar de functie van ingenieur bij het openbaar ambt, werd een amendement neergelegd (Senaat, 606-4 (1988-1989)); de auteurs van het amendement herinnerden eraan dat de door de polytechnische afdeling van de K.M.S. verstrekte opleiding van hetzelfde niveau is als die van de universiteiten, dat de polytechnici op grond van artikel 1, II, van de wet van 11 september 1933 op de bescherming van de titels van hoger onderwijs de titel van burgerlijk ingenieur mogen dragen en dat het getuigschrift dat door de K.M.S. aan de officieren van de polytechnische afdeling en van de afdeling « Alle wapens » wordt uitgereikt, sedert het koninklijk besluit van 20 februari 1989 tot wijziging van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel, in aanmerking komt voor de toelating tot de algemene betrekkingen van niveau I in de Rijksbesturen.

Tijdens de voorbereiding in de Senaatscommissie werd door de Minister van het Openbaar Ambt opgemerkt dat het amendement een nieuwe discriminatie in het leven roept ten nadele van de burgerlijk ingenieurs met een wetenschappelijke graad (Senaat, 606-5 (1988-1989), p. 2). Daarnaast werd nog opgemerkt dat het, zoals in het verleden, mogelijk blijft voor specifieke functies specifieke voorwaarden op te leggen (Idem, p. 5).

3. De Senaatscommissie besliste het voormelde artikel 54 van de gecoördineerde wetten volledig te herschrijven en het te vervangen door de wet van 22 oktober 1990 waarvan artikel 1, eerste en derde lid, het onderwerp van de beroepen vormt; zij bepaalt wat volgt :

« Artikel 1. Niemand mag een beroep of een ambt uitoefenen waartoe een academische graad wettelijk vereist wordt, zo hij die graad en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft overeenkomstig de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 31 december 1949.

Niemand kan tot notaris benoemd worden zo hij, buiten de andere vereisten, de graad van licentiaat in het notariaat en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft overeenkomstig de bovenvermelde coördinatie.

Niemand wordt toegelaten om mede te dingen naar het ambt van ingenieur bij het openbaar ambt, indien hij geen der graden van burgerlijk ingenieur, landbouwkundig ingenieur of ingenieur voor de scheikunde en de landbouwindustrieën bepaald in artikel 1 van de bovenvermelde wetten verkregen heeft, evenals de bekrachtiging van zijn diploma, overeenkomstig diezelfde wetten.

Evenwel worden degenen die met goed gevolg de studies aan de polytechnische afdeling van de Koninklijke Militaire School hebben voleindigd en gemachtigd zijn tot het voeren van de titel van burgerlijk ingenieur, in aanmerking genomen om mede te dingen naar het ambt van ingenieur bij het openbaar ambt.

Niemand kan tot een openbaar ambt, waarvoor het bezit van de graad van doctor in de veeartsenijkunde vereist wordt, toegelaten worden, zo hij die graad en de bekrachtiging van zijn diploma niet verkregen heeft overeenkomstig de bovenvermelde wetten.

Art. 2. Artikel 54 van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 31 december 1949, wordt opgeheven. »

IV. *In rechte*

Ten aanzien van de prejudiciële vragen

Standpunt van de verzoekers

A.1. Het Hof wordt verzocht uitspraak te doen over de volgende prejudiciële vragen :

- « Is artikel 1 van de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens (*Belgisch Staatsblad* 1 maart 1950) in strijd met de artikelen 6, 6bis en 17 van de Grondwet ? » (zaak nr. 291);
- « Is artikel 37 van de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens (*Belgisch Staatsblad* 1 maart 1950) in strijd met de artikelen 6, 6bis en 17 van de Grondwet, in zover het de polytechnische afdeling van de Koninklijke Militaire School niet gelijkstelt met een universiteit ? » (zaak nr. 290).

De Vlaamse Executieve doet opmerken dat verzoekers niet gemachtigd zijn aan het Hof rechtstreeks prejudiciële vragen te stellen.

B.1. Krachtens artikel 26 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 kunnen enkel rechtscollages aan het Hof een prejudiciële vraag stellen.

Het Hof is derhalve enkel gehouden uitspraak te doen over het beroep tot vernietiging gericht tegen artikel 1, eerste en derde lid, van de voormelde wet van 22 oktober 1990 en niet over de door de verzoekers gestelde prejudiciële vragen.

Het belang van de verzoekers

Standpunt van de verzoekers

A.2.1. De verzoekers handelen in de hoedanigheid van

- burgerlijk ingenieur afgestudeerd aan de polytechnische afdeling van de K.M.S. (Vande Castele, Kenis, Bel, Jacobs, Rabet, Verlinde, Geens, Martel, in de zaken 290 en 291; Dyckmans, Janssen, Rollin, Somville, Van Schoor, Lacroix, D'Herde en Van Dorpe, in zaak 291);
- toekomstig burgerlijk ingenieur van de polytechnische afdeling van de K.M.S. (Scheers, Willems, Van Mierlo, De Varé, Nous, Maes, Hugelier, Decaestecker, De Maere, Letens, Carlens, Van Helleputte, Roose en Liekens, allen in het vijfde jaar en Luyckx, De Baets, De Meyere, Gillet en Berlaimont, allen in het vierde jaar, in zaak 291);
- houder van een universitair diploma (van ingenieur) met wetenschappelijke graad (Rabet en Verlinde in de zaken 290 en 291);
- toekomstig houder van een universitair diploma (van ingenieur) met wetenschappelijke graad (Bel en Jacobs, in de zaken 290 en 291, Dyckmans in zaak 291, van wie de eerste twee het diploma zouden moeten behalen op 15 juli 1991 en de derde op 15 juli 1992);
- ingeschrevene op de lijst van de orde van architecten (Kenis en Geens - laatstgenoemde als stagiair - in de zaken 290 en 291).

Het (actuele of potentiële) bezit van een diploma van burgerlijk ingenieur met wetenschappelijke graad maakt hun belang nog duidelijker en specifieker.

Standpunt van de Ministerraad

A.2.2. Het verzoekschrift in zaak 291 is niet ontvankelijk in zover het is ingediend door verzoekers die kandidaat-officier zijn in de polytechnische afdeling van de K.M.S. : hun situatie is immers gunstiger dan die van de studenten die aan de universiteiten zijn ingeschreven (geen inschrijvingsgeld, uitbetaling van een wedde en talrijke voordelen, onder meer inzake dienstplicht en pensioen); bovendien zijn zij, aangezien ze nog geen burgerlijk ingenieur zijn, niet door de aangevochten wet beoogd.

Standpunt van de Vlaamse Executieve

A.2.3. De verzoekers, die verklaren student te zijn aan de polytechnische afdeling van de K.M.S., tonen niet aan dat hun persoonlijk belang zeker is aangezien zij, niet beschikkend over het getuigschrift uitgereikt door de school, geen enkel nadeel kunnen ondervinden door de toepassing van de wetsbepaling die zij aanvechten.

Antwoord van de verzoekende partijen

A.2.4. De heren Bel en Jacobs hebben het wetenschappelijk diploma behaald dat in de verzoekschriften was aangekondigd.

De exceptie van niet ontvankelijkheid die door de Vlaamse Executieve wordt aangevoerd op grond van de hoedanigheid van student aan de polytechnische afdeling van de K.M.S., kan niet worden aanvaard : het gaat immers om studenten van het vijfde jaar die reeds kandidaat-burgerlijk ingenieur zijn (aan wie de uitoefening van bepaalde beroepen is voorbehouden) en die vanaf december 1991 burgerlijk ingenieur van de K.M.S. zullen zijn.

B.2.1. Artikel 107ter van de Grondwet en artikel 2, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof vereisen dat iedere natuurlijke persoon die een beroep instelt, doet blijken van een belang om voor het Hof in rechte te treden. Het vereiste belang is slechts aanwezig bij diegenen die door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig in hun situatie zouden kunnen worden geraakt. Daaruit volgt dat de actio popularis niet toelaatbaar is.

B.2.2. Artikel 1, eerste lid, van de wet van 22 oktober 1990 wordt door de verzoekers aangevochten in zover het de uitoefening van de erin beoogde beroepen en functies voorbehoudt aan de houders van een academische graad wier diploma bekrachtigd is overeenkomstig de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten en in zover het aldus de houders van wetenschappelijke graden en degenen die de studies aan de polytechnische afdeling van de K.M.S. hebben beëindigd, zou uitsluiten.

De verzoekers die op dit ogenblik de cursussen volgen aan de K.M.S. hebben daardoor voornamelijk hun voornemen te kennen gegeven om officier te worden. De bestreden bepaling is

niet van die aard dat zij hun situatie voldoende rechtstreeks kan raken. Hun beroep is onontvankelijk.

B.2.3. Artikel 1, derde lid, van de wet van 22 oktober 1990 wordt door de verzoekers aangevochten in zover het de ingenieurs met een wetenschappelijke graad en de burgerlijk ingenieurs komende uit de K.M.S. niet zou toestaan mede te dingen naar gespecialiseerde functies van ingenieur bij het openbaar ambt.

Artikel 1, vierde lid, van de bestreden wet vormt een uitzondering op het in het derde lid vervatte beginsel. Zij die met goed gevolg de studies aan de polytechnische afdeling van de K.M.S. hebben beëindigd en die de titel van burgerlijk ingenieur mogen dragen, kunnen op grond van het vierde lid in aanmerking komen om mede te dingen naar de functie van ingenieur bij het openbaar ambt. Die functie van ingenieur is zonder onderscheid vermeld. Daaruit vloeit voort dat het vermelde derde lid geen ongunstige weerslag kan hebben op de situatie van de verzoekers die handelen in de hoedanigheid van burgerlijk ingenieur komende uit de polytechnische afdeling van de K.M.S. Het kan evenmin een rechtstreekse weerslag hebben op de situatie van de verzoekers die handelen in de hoedanigheid van « toekomstig ingenieur » van de vermelde afdeling, van « toekomstig houder » van een universitair diploma met wetenschappelijke graad of van ingeschrevene op de lijst van de orde van architecten.

Enkel de beroepen die zijn ingesteld door de verzoekers die handelen in de hoedanigheid van houder van een diploma met wetenschappelijke graad, na hun studie aan de K.M.S., maar gedeeltelijk dankzij die studie, zijn ontvankelijk.

Ten aanzien van het bestaan van een eerder uitgesproken arrest

A.3. De Ministerraad houdt voor dat het verzoekschrift in zaak 290 niet ontvankelijk is, aangezien het Hof reeds uitspraak heeft gedaan over de middelen die zijn afgeleid uit de schending van de artikelen 6 en 17 van de Grondwet, in zijn arrest nr. 10/91 van 2 mei 1991.

B.3. Geen enkele exceptie van onontvankelijkheid kan worden afgeleid uit het loutere feit dat de voorgelegde vraag reeds zou zijn beslecht door een eerder arrest.

Ten gronde

Standpunt van de verzoekende partijen

A.4.1.1.1. Uit het eerste lid van artikel 1 van de aangevochten wet vloeit voort dat de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S., die kennelijk geen universitair gediplomeerden noch houder van een academische graad zijn en wier getuigschrift niet aan de Homologatiecommissie wordt voorgelegd, geen beroep of functie kunnen uitoefenen waarvoor een academische graad wettelijk is vereist, zoals die van architect, accountant of bedrijfsrevisor. Nu hebben de ingenieurs van de K.M.S. de mogelijkheid om, op wetenschappelijke basis, een aanvullend diploma van ingenieur of een ander diploma te behalen. Zowel de ingenieurs van de K.M.S. als de houders van een wetenschappelijk diploma zijn dus slachtoffer van een discriminatie.

Diverse vormen van discriminatie worden aangeklaagd, met name :

- « tussen de ingenieurs en de anderen;
- tussen de ingenieurs met wettelijke graad en de ingenieurs met wetenschappelijke graad;
- tussen, enerzijds, de buitenlandse diploma's (die in voorkomend geval gelijkwaardigheid genieten en vrijgesteld zijn van de vereiste van wettelijk diploma en van bekrachtiging door de Homologatiecommissie) en, anderzijds, de Belgische diploma's met wetenschappelijke graad. »

A.4.1.1.2. Uit de samenlezing van het derde en het vierde lid van artikel 1 van de aangevochten wet vloeit voort dat bij het openbaar ambt :

- de algemene aanwervingen van ingenieurs openstaan voor ingenieurs die houder zijn van een academische graad evenals voor de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S.;
- de aanwervingen van ingenieurs waarvoor een bepaalde specialiteit wordt vereist, niet openstaan noch voor de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S., noch voor de ingenieurs die houder zijn van een aanvullend diploma met wetenschappelijke graad. Zulk een diploma kan worden behaald door de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S.

De discriminatie waarvan de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. en de ingenieurs met wetenschappelijke graad aldus het slachtoffer zijn, is in strijd met de verworvenheden en de geest van de wet van 22 oktober 1990.

A.4.1.1.3. Bovendien kunnen de buitenlandse diploma's in aanmerking komen zonder dat ze een wettelijke graad hebben en zonder dat ze door de Homologatiecommissie zijn bekrachtigd. Het gaat om een « omgekeerde discriminatie »; dat begrip, dat is gebruikt door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het Benelux-gerechtshof, « beoogt ten deze hoofdzakelijk het feit dat, niettegenstaande de ontstentenis van een wettelijk diploma en a fortiori de bekrachtiging door de Homologatiecommissie, de houders van een buitenlands diploma worden bevoordeeld ten opzichte van de houders van een Belgisch diploma met wetenschappelijke graad. »

Het feit dat de buitenlandse diploma's, waarvan de formulering waarschijnlijk niet juist overeenstemt met de formulering van de wettelijke graden in België, door de gelijkwaardigheidsprocedure in aanmerking worden genomen, roept ook een omgekeerde discriminatie in het leven waarvan de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. en de ingenieurs met wetenschappelijke graad het slachtoffer zijn (zie de houders van een diploma met wetenschappelijke graad - zaak 291).

Het is paradoxaal dat een Belg die in het buitenland gestudeerd heeft, op basis van de wet van 19 maart 1971 betreffende de gelijkwaardigheid van de buitenlandse diploma's en studiegetuigschriften, de gelijkwaardigheid van zijn diploma kan krijgen, terwijl de ingenieurs van de K.M.S. of de ingenieurs met wetenschappelijke graad op zulke gelijkwaardigheid geen aanspraak kunnen maken.

Ten aanzien van de omvang van de toetsing door het Hof

A.4.1.2. De niet-inachtneming van de artikelen 6, 6bis en 17, § 3, eerste lid, door de aangevochten bepalingen zou samengaan met de bepalingen :

- van de voormelde wet van 19 maart 1971, die toestaat de buitenlandse diploma's in aanmerking te nemen zonder dat ze « wettelijk » zijn of bekrachtigd door de Homologatiecommissie (wat betreft het derde lid van de aangevochten bepaling);
- van artikel « 54.4 » van de wet op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gewijzigd door de wet van 22 oktober 1990, (wat betreft het derde lid van de aangevochten bepaling);
- van pacts, overeenkomsten en andere internationale verdragen en van de Grondwet die rechten en vrijheden toekennen en waarvan de niet-inachtneming noodzakelijkerwijze zou samengaan met die van artikel 6bis van de Grondwet (eerste en derde lid van de aangevochten bepaling).

Ten aanzien van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet

A.4.1.3.1. Er zou geen redelijke verantwoording bestaan voor de uitsluiting waarvan de ingenieurs die houder zijn van een diploma met wetenschappelijke graad het slachtoffer zijn, terwyl :

- in sommige gevallen een overeenstemmende wettelijke graad bestaat (argument aangevoerd in de zaken 290 en 291);
- de waarde van het ontvangen onderwijs voortvloeit uit de handtekening van de rector, de deken en de leden van de examencommissie op het diploma (argument aangevoerd in zaak 290);
- in sommige gevallen de ingenieurs van de K.M.S., terecht, niet het slachtoffer zijn van dezelfde uitsluiting (argument aangevoerd in zaak 290).

A.4.1.3.2. Er zou geen redelijke verantwoording zijn voor de uitsluiting van de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. wat de toegang tot functies van ingenieur in een bepaalde specialiteit betreft : de vergelijking van de examenprogramma's voor de burgerlijk ingenieurs die houder zijn van een wettelijke graad (artikel 29 en 31 van de voormelde gecoördineerde wetten van 31 december 1949) en voor de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. (artikel 1bis van de wet van 18 maart 1838 houdende organisatie van de Koninklijke Militaire School) toont immers aan dat het aantal gemeenschappelijke vakken zeer groot is, dat de oriëntatie « burgerlijke en militaire Genie » vergelijkbaar is met de wettelijke graad van « burgerlijk ingenieur bouwkunde » en de oriëntaties «mechanica», « telecommunicatie » en « bewapening en balistiek » gelijkwaardig zijn met de graad van burgerlijk ingenieur « elektromechanica ».

Het beginsel van gelijkwaardigheid, erkend door de wet van 22 oktober 1990 voor de toegang tot alle algemene betrekkingen bij het openbaar ambt, moet worden uitgebreid tot de aanwervingen van ingenieurs waarvoor een specialiteit is vereist (zaak 290) en tot het recht om een beroep of een andere functie uit te oefenen waarvoor een academische graad is vereist (zaak 291).

Het is des te meer zo dat « de uitoefening van een functie of een beroep vaak toegankelijk is voor alle universitair gediplomeerden en dat men zich derhalve niet moet beperken tot een vergelijking tussen burgerlijk ingenieurs, gelet op de algemene formulering van de algemene voorwaarden ».

Ten aanzien van artikel 17, § 3, eerste lid, van de Grondwet

A.4.1.4. Door de discriminatie die zij in het leven roepen, zouden de aangevochten bepalingen in strijd zijn met het recht op onderwijs, opgevat als een recht dat de volledige ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid en het gebruik van de diploma's op professioneel vlak mogelijk maakt. Die discriminatie vloeit voort uit elementen die ook zijn gebruikt om de schending van het gelijkheidsbeginsel aan te tonen (cfr. 4.1.3 hierboven).

Ten aanzien van de fundamentele rechten

A.4.1.5. De aangevochten bepalingen schenden ook de algemene rechtsbeginselen van « het recht op arbeid en op de vrije keuze van arbeid », het algemeen rechtsbeginsel « recht op de vrije uitoefening van elk beroep » en het algemeen rechtsbeginsel « recht op onderwijs en opvoeding en recht op de vrije ontplooiing », zoals ze zijn voorgeschreven door de artikelen 2.1, 7, 23.1 en 26 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, artikel 2 van het Aanvullend Protocol (nr. 1) bij het E.V.R.M., samen met artikel 14 van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (E.V.R.M.), de artikelen 1 en 18 van het

Sociaal Europees Handvest van 18 oktober 1961, de artikelen 2.2, 6 en 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, alsmede (zaak 291) de artikelen 48, 52 en 59 tot 62 van het Verdrag van Rome en 1, 2 en 6 van het Benelux-Verdrag.

Met schending van de voormelde bepalingen, in voorkomend geval gecombineerd met de artikelen 6, 6bis en 17 van de Grondwet, worden de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. en de ingenieurs met wetenschappelijke graad beroofd van :

- het recht om vrij te kiezen om het beroep uit te oefenen - en uit te oefenen - van ingenieur in een specialiteit die overeenstemt met hun wetenschappelijk diploma, op dezelfde voet als de ingenieurs die houder zijn van een wettelijk diploma (door het derde lid van de aangevochten bepaling);
- het recht om vrij te kiezen de economische en professionele activiteiten uit te oefenen - en uit te oefenen - op dezelfde voet als de houders van academische graden, zoals de burgerlijk ingenieurs (door het eerste lid van de aangevochten bepaling);
- het recht om te solliciteren naar een betrekking in de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen en in België (« omgekeerde discriminatie ») (door het eerste en derde lid van de aangevochten bepaling).

De bepalingen die deze rechten verzekeren, zijn rechtstreeks van toepassing en de schending van artikel 6bis van de Grondwet kan door geen enkele bepaling van openbare orde, openbare veiligheid of volksgezondheid worden verantwoord.

Standpunt van de Ministerraad

Ten aanzien van de omvang van de toetsing door het Hof

A.4.2.1. De Ministerraad ziet niet in welke internationale normen zouden zijn geschonden, noch het verband tussen die normen en artikel 6bis van de Grondwet.

Ten aanzien van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet

A.4.2.2. Het eerste lid van artikel 1 van de nieuwe wet is een herhaling van het eerste lid van artikel 54 van de voormelde gecordineerde wetten van 31 december 1949, die zijn gewijzigd door de wet van 22 oktober 1990.

Het beoogt een bijkomende bescherming te bieden aan de houders van een bepaald diploma door sommige betrekkingen in de openbare sector voor hen voor te behouden.

Het derde lid beoogt de landbouwkundig ingenieurs en de ingenieurs voor de scheikunde en de landbouwindustrieën eenzelfde bescherming te bieden als die welke bestaat voor de burgerlijk ingenieurs, met name sommige betrekkingen in de openbare sector voor hen voor te behouden.

De burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. zijn houder van een wetenschappelijke graad maar het vierde lid voorziet, in hun voordeel, in een afwijking op het beginsel dat is voorgeschreven in het eerste lid door hen toe te staan mede te dingen naar de functie van ingenieur (algemene aanwervingen) bij het openbaar ambt.

Vroeger waren gegadigden die houder waren van een wetenschappelijke graad, van zulke aanwervingen uitgesloten. Zulks blijft het geval wat de « specifieke » aanwervingen betreft.

A.4.2.3.a. In zijn arrest nr. 10/91 heeft het Hof trouwens toegegeven dat het gelijkheidsbeginsel niet vereist dat de vorming van burgerlijk ingenieur aan de universiteit en van burgerlijk ingenieur aan de K.M.S. zonder meer gelijkwaardig worden geacht.

In werkelijkheid streven de verzoekers de gelijkschakeling van de K.M.S. met een universiteit na en, kritiek leverend op het derde en vierde lid van de aangevochten bepaling, wensen zij dat enkel voor de ingenieurs een uitzondering zou worden gemaakt op het beginsel van de aangevochten wet dat stelt dat de toegang tot het openbaar ambt afhankelijk is van het bezit van een wettelijke graad.

b. Gelet op het specifieke doel van de K.M.S. (officieren voor de strijdkrachten vormen) en op de

hoedanigheid van haar leerlingen als militair in actieve dienst (die een dienstneming ondertekenen waarvan de duur gelijkstaat met die van hun studie), zijn er tussen de ingenieurs van de K.M.S. en de ingenieurs van de universiteiten objectieve verschillen. Die objectieve verschillen verantwoorden het verschil in behandeling tussen hen.

De eersten bevinden zich niettemin in een gunstiger situatie wat met name het inschrijvingsgeld, de wedde, de dienstplicht en de pensioenen betreft.

Een volledige gelijkschakeling zou een discriminatie in het leven roepen waarvan de universiteitsstudenten het slachtoffer zouden zijn, tenzij de verschillen die in het voordeel van de ingenieurs van de K.M.S. bestaan, worden afgeschaft.

De volledige gelijkheid zou een uiterst dure ommekeer teweegbrengen in zover de universiteiten geen enkel inschrijvingsgeld meer zouden kunnen vragen maar aan hun studenten een bezoldiging zouden moeten betalen die gelijk is aan die welke de leerlingen-officieren tijdens hun studie aan de K.M.S. ontvangen en aan hun studenten dezelfde economische voordelen zouden moeten waarborgen (onmiddellijk een betrekking aan de universiteit, bezoldiging volgens de anciënniteit of een of andere « graad », recht op pensioen) als die welke zijn toegekend aan de leerlingen-officieren.

c. Is de vorming van de ingenieurs aan de K.M.S. welis waar te vergelijken met die van de ingenieurs aan de universiteiten, toch is zij niet gelijkgesteld met een wettelijke graad. De bepaling die de ingenieurs van de K.M.S. toestaat mede te dingen naar een functie van ingenieur bij het openbaar ambt, vormt voor hen een voordeel. De vernietiging daarvan vragen kan derhalve verbazend lijken; ze uitbreiden is niet verantwoord.

d. Kunnen de ingenieurs van de K.M.S. ten slotte geen aanspraak maken op de gelijkwaardigheidsprocedure, dan is het niettemin zo dat zij geen enkel nadeel ondergaan aangezien artikel 1, vierde lid, van de wet van 22 oktober 1990 de betrekkingen van ingenieur in de openbare sector voor hen heeft opengesteld en zij, wat de privé-sector betreft, zelf hebben toegegeven (zaak nr. 187) dat de gelijkwaardigheid van hun vorming met die van de burgerlijk ingenieurs van de universiteiten ten volle is erkend.

A.4.2.4.a. Door kritiek te leveren op het derde en vierde lid van de aangevochten bepaling, brengen de verzoekers in feite opnieuw de vraag aan de orde die reeds door het Hof is beslecht in zijn arrest nr. 10/91 in de meer algemene problematiek van « wettelijke graad - wetenschappelijke graad » waarbij zij van mening zijn dat dit onderscheid ook discriminerend is.

b. Het onderscheid tussen wettelijke graad en wetenschappelijke graad (met inbegrip van de graad die de burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. hebben) is niet willekeurig, aangezien de wetenschappelijke graad van ingenieur uit verschillende omstandigheden kan voortvloeien :

- de gediplomeerde heeft de gelijkwaardigheid van zijn studie of van een gedeelte van zijn studie in het buitenland verkregen;
- de gediplomeerde heeft vooraf hoger onderwijs gevolgd (technisch ingenieur, industrieel ingenieur, licentiaat wetenschappen, landbouwkundig ingenieur, ingenieur voor de scheikunde en de landbouwindustrieën) dat hem in staat heeft gesteld een aangepast programma te volgen dat voorbehouden is voor de houders van die diploma's;
- de gediplomeerde is een politiek vluchteling (zeldzaam geval) die op basis van zijn verworvenheden en van een grondig examen is vrijgesteld van een gedeelte van het studieprogramma.

Bovendien kunnen de universiteiten, wat de burgerlijk ingenieurs met een wetenschappelijke graad betreft, zelf de voorwaarden voor het toekennen van nieuwe diploma's bepalen, met inbegrip van het vaststellen van het studieprogramma.

In de huidige stand van de wetgeving is het onmogelijk de wettelijke graden en de wetenschappelijke graden gewoon gelijk te stellen, aangezien er tussen beide een onderscheid bestaat dat kan worden verantwoord.

c. De nadruk moet nog worden gelegd op het volgende :

1° Alle burgerlijk ingenieurs van de K.M.S. hebben als dusdanig een wetenschappelijke graad; het getuigschrift dat door de school wordt uitgereikt staat immers vermeld bij de wetenschappelijke graden in de lijst die is

opgesteld door de Universitaire Stichting;

2° Talrijke gelijkschakelingen zijn hen toegekend in vergelijking met de ingenieurs van de universiteiten die een wettelijke graad hebben, met inbegrip van het recht om mede de dingen naar betrekkingen bij het openbaar ambt;

3° Ten opzichte van de andere ingenieurs met wetenschappelijke graad zijn de verzoekers, als ingenieur van de K.M.S., reeds bevoordeeld; de ingenieurs met wetenschappelijke graad zouden van mening kunnen zijn dat zij het slachtoffer zijn van een discriminerende behandeling, rekening houdend met de voordelen die reeds aan de ingenieurs van de K.M.S. zijn toegekend.

Aangezien de bestreden wet aldus aan de ingenieurs van de K.M.S. een voordeel toekent dat niet geldt voor de andere ingenieurs met wetenschappelijke graad, bevinden de verzoekers zich niet in de hoedanigheid om zich te beklagen over een dergelijke discriminatie aangezien zij er voordeel bij hebben.

A.4.2.5. De verzoekers achten het paradoxaal dat een Belgische burger die in het buitenland heeft gestudeerd, de gelijkwaardigheid van zijn diploma van burgerlijk ingenieur kan verkrijgen, terwijl de ingenieurs van de K.M.S. of de houders van een wetenschappelijke graad op die procedure geen aanspraak kunnen maken (« omgekeerde discriminatie »).

Overeenkomstig de voormelde wet van 19 maart 1971 dient niettemin een onderscheid te worden gemaakt tussen de vraag van de gelijkwaardigheid van de diploma's en getuigschriften behaald in het buitenland of in België (artikel 1) en de vraag van het recht voor de vreemdelingen om in België een beroep of ambt uit te oefenen waarvoor het bezit van een diploma of getuigschrift is vereist (artikel 2); op straffe van een discriminatie, in strijd met de internationale verdragen, zijn die regels zowel op de Belgen als op de buitenlanders van toepassing.

Het in aanmerking nemen van buitenlandse diploma's vloeit voort uit de internationale verbintenissen van België, met name de verbintenissen die verband houden met het beginsel van het vrije verkeer van werknemers.

Ten aanzien van artikel 17, § 3, eerste lid, van de Grondwet

A.4.2.6. Het Hof heeft dat middel reeds onderzocht in zijn arrest nr. 10/91.

In de huidige stand van de wetgeving is het onmogelijk de wetenschappelijke graden gewoon gelijk te stellen met de wettelijke graden.

Er kan niet worden beweerd dat de door de polytechnische afdeling van de K.M.S. verstrekte vorming niet zou toelaten een beroep uit te oefenen, terwijl de wet van 22 oktober 1990 de toegang van de ingenieurs van de K.M.S. tot de Rijksbesturen heeft geregeld en door de verzoekers in de zaak die aanleiding heeft gegeven tot arrest nr. 10/91, is erkend dat het door de K.M.S. uitgereikte getuigschrift de toegang tot een betrekking in de privé-sector volstrekt verzekert.

Er is tot slot geen enkele objectieve reden die kan verantwoorden dat de gelijkschakeling tussen de ingenieurs van de K.M.S. en de ingenieurs van de universiteiten nog wordt uitgebreid.

Ten aanzien van de schending van de fundamentele rechten die door internationale verdragen zijn verzekerd

A.4.2.7. Er kan niet worden beweerd dat de verzoekers worden beroofd van de fundamentele rechten en vrijheden die zij citeren. Zulks is noch in de privé-sector, noch in de openbare sector het geval; een volledige gelijkschakeling van de K.M.S. met een universiteit zou vanwege de Staat een positieve en dure tussenkomst vereisen, zo niet zouden de universiteiten het bestaan van een discriminerende behandeling in strijd met de artikelen 6, 6bis en 17 van de Grondwet kunnen aanvoeren.

Standpunt van de Vlaamse Executieve

A.4.3.1. Krachtens artikel 37 van de wet van 31 december 1949, worden de diploma's betreffende de academische graden uitgereikt hetzij door een universiteit, hetzij door de examencommissies bedoeld in artikel 40

van de wet van 31 december 1949, hetzij door de instellingen die krachtens artikel 37 van de wet met universiteiten zijn gelijkgesteld.

Uit de artikelen 57 en 58 van het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap vloeit evenwel voort dat de universitaire diploma's die na 1 oktober 1992 worden uitgereikt (datum van inwerkingtreding van de voormelde artikelen - cfr. artikel 208 van het decreet) niet meer zullen moeten worden gehomologeerd.

A.4.3.2. Aangezien de K.M.S. geen universiteit is of er niet mee wordt gelijkgesteld, kan zij geen diploma afleveren dat een academische graad toekent.

Het verschil tussen universitair diploma en getuigschrift afgeleverd door de K.M.S., is niettemin door diverse wetsbepalingen en reglementen verminderd, met name door :

a. artikel 1, II, eerste lid, van de wet van 11 september 1933 op de bescherming van de titels van hoger onderwijs, dat het recht om de titel van burgerlijk ingenieur te dragen toekent aan degenen die met vrucht de studies aan de Applicatieschool van de Artillerie en de Genie van de Koninklijke Militaire School (polytechnische afdeling) hebben beëindigd;

b. het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel, gewijzigd door de koninklijke besluiten van 10 februari 1988 en 20 februari 1989, voorziet in de mogelijkheid dat een gediplomeerde van de K.M.S. kan worden benoemd in een functie van Rijksambtenaar van niveau 1 en 2;

c. de wet van 22 oktober 1990, waartegen onderhavig beroep is gericht, die artikel 54 van de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens heeft vervangen. In zijn arrest nr. 10/91 heeft het Hof geoordeeld dat dit artikel 54 in overeenstemming is met de artikelen 6 en 17 van de Grondwet.

Het eerste en derde lid van het aangevochten artikel 1 van de wet van 22 oktober 1990 zijn in hoofdzaak een herhaling van het eerste en derde lid van het voormelde artikel 54. Het vierde lid van de nieuwe bepaling beoogt aan de gediplomeerden van de polytechnische afdeling van de K.M.S. een behandeling te geven die veel minder verschilt van die van de universitair gediplomeerden; het strekt ertoe die behandeling bijna gelijk te maken.

d. het Vlaams decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, dat :

- in zijn artikelen 35, 37, 38 (voorwaarden voor toelating tot de universiteit), 47 (vorming gevolgd in meer dan één onderwijsinstelling) en 56 (toelating tot het doctoraal examen) steeds meer gelijkshakeling en minder onderscheid verzekert tussen de universitaire studie en diploma's enerzijds, en de studie en diploma's aan de K.M.S., anderzijds;

- vanaf 1 oktober 1992 het onderscheid tussen « wettelijk » en « wetenschappelijk » diploma afschaft en de universiteiten vraagt vanaf het academiejaar 1992-1993 de in het decreet bepaalde academische graden toe te kennen in de studiedomeinen die hen zijn toegewezen (artikelen 194, 201, eerste en tweede lid en 208 van het decreet).

A.4.3.3. Hoewel de verschillende behandeling van de ingenieurs van de K.M.S. praktisch volledig is opgeheven, achten de verzoekers elk verschil discriminerend dat bestaat tussen, enerzijds, de ingenieurs van de K.M.S. en de ingenieurs van de universiteiten die als enigen tot de « specifieke » functies van ingenieur kunnen worden toegelaten en tussen, anderzijds, de wetenschappelijke diploma's en de wettelijke diploma's. Verwijzend naar de beroepen van architect, accountant en revisor, zijn zij de mening toegedaan dat het niet toelaatbaar is de toegang tot een beroep of een functie toe te kennen aan de houders van een universitair diploma wanneer die toegang niet is verleend aan de houders van een getuigschrift van de K.M.S.

A.4.3.4. Het gelijkheidsbeginsel mag geen beletsel vormen voor een verschillende reglementering.

Het op 2 mei 1991 door het Hof gewezen arrest (nr. 10/91) moet de basis vormen voor de oplossing die aan de hangende zaken moet worden gegeven, te meer daar de wet van 22 oktober 1990 en, wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, het decreet van 12 juni 1991 - vanaf de inwerkingtreding ervan - de nog bestaande verschillen sterk hebben verminderd.

Het is niet pertinent te beweren dat de afschaffing van de belangrijkste verschillen discriminerend zou zijn op grond van het feit dat niet alle discriminaties zijn weggewerkt.

Aangezien de K.M.S. niet wordt beschouwd als een instelling voor openbaar onderwijs maar als een vormingscentrum voor het leger (R.v.St., Brauers, nr. 21.358 van 10 juli 1981), zouden trouwens nog grotere verschillen dan die welke blijven bestaan, kunnen worden verantwoord.

En het is dankzij dat specifieke karakter dat de K.M.S. nog door de nationale overheid kan worden georganiseerd; aangezien het immers gaat om de vorming van militairen met het oog op het verzekeren van de landverdediging, beschikt de nationale overheid over impliciete bevoegdheden om op te treden als inrichtende macht van de K.M.S., waarvan de getuigschriften andere juridische gevolgen dan die van de universitaire diploma's kunnen en zelfs duidelijk zouden moeten hebben.

De gelijkschakeling tussen beide is zodanig geworden dat de vraag rijst « of de K.M.S.-opleiding heden een nog voldoende intern karakter heeft om de impliciete bevoegdheid van de Staat terzake te verantwoorden. Indien het verzoek tot vernietiging gegrond zou bevonden worden, de minimale differentiatie discriminatoir bevindende, zou er a fortiori niet de minste grond meer bestaan voor enige impliciete bevoegdheid in hoofde van de Belgische Staat ».

Wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, zal het bestaande verschil tussen wettelijke graden en wetenschappelijke graden, wat haar betreft, vanaf 1 oktober 1992 verdwijnen.

Antwoord van de verzoekende partijen

A.4.4.1. De verzoekschriften tot vernietiging worden integraal bevestigd.

De aangevochten bepalingen hebben tot gevolg dat de ingenieurs van de K.M.S. worden uitgesloten van de « specifieke » examens en functies en dat de ingenieurs met wetenschappelijke graad worden uitgesloten van alle algemene en specifieke functies. De argumenten die door de Ministerraad en de Vlaamse Executieve worden aangevoerd om de discriminatie in verband met die tweede uitsluiting te verantwoorden, zijn niet pertinent ten aanzien van de ingenieurs van de K.M.S. die daarna een wetenschappelijk diploma behalen.

A.4.4.2. De door de Ministerraad aangevoerde argumenten om het verschil in behandeling tussen wettelijke graad en wetenschappelijke graad te verantwoorden (cfr. 4.2.4.b), zijn niet pertinent ten aanzien van de ingenieurs van de K.M.S. die het aanvullend examen hebben afgelegd, aangezien zij in België gestudeerd hebben, de studie van burgerlijk ingenieur hebben aangevat na het secundair onderwijs, aangezien zij geen politiek vluchteling zijn en hetzelfde wettelijk programma volgen als de andere studenten, terwijl zij slechts een wetenschappelijk diploma krijgen.

A.4.4.3. De motivering van arrest nr. 10/91 is in deze zaak niet relevant aangezien :

- a. het onderwerp van het beroep de wet van 22 oktober 1990 is, en niet een wet van 1933 of van 1949;
- b. die wet van 1990 slechts het probleem oplost van de toegang van de ingenieurs van de K.M.S. tot enkele algemene functies van ingenieur bij het openbaar ambt, terwijl zij uitgesloten blijven van speciale functies en noch de graad, noch het gehomologeerd diploma krijgen; is er weliswaar een gedeeltelijke oplossing voor « het openbaar ambt », dan geldt dat niet voor « de openbare sector » (sic), aangezien de ingenieurs van de K.M.S. geen beschermd vrij beroep kunnen uitoefenen;
- c. de aanvullende proef die is voorgeschreven bij artikel 34 van de gecoördineerde wetten, biedt geen oplossing aangezien de universiteiten aan de ingenieurs van de K.M.S. slechts een wetenschappelijk diploma uitreiken;
- d. geen enkel middel dat ertoe strekt de officieren te verhinderen of te ontmoedigen hun ontslag te geven, kan worden aanvaard;
- e. in tegenstelling met het beroep dat door arrest nr. 10/91 is beslecht, vormt artikel 6bis van de Grondwet de sluitsteen van dit beroep.

A.4.4.4. De tussenkomst van de Vlaamse Executieve is paradoxaal. Aangezien de Vlaamse Gemeenschap geen enkele bevoegdheid heeft om de uitoefening van beroepen of het dragen van titels te regelen, heeft het decreet van 12 juni 1991 slechts een beperkt effect wat het onderwijs betreft.

Bovendien vraagt de Executieve aan het Hof het beroep te verwerpen en kondigt daarbij aan dat het voormelde decreet een einde zal maken aan het onderscheid tussen wettelijke graad en wetenschappelijke graad, de mogelijkheid biedt een vorming van ingenieur afwisselend aan de universiteiten en aan de K.M.S. te volgen en de door beide instellingen verstrekte vorming gelijkschakelt.

Het decreet van 12 juni 1991 maakt een einde aan de specialisaties van ingenieur (men is ingenieur of architect), maar de Executieve beweert niettemin de ingenieurs van de K.M.S. (die een andere specialiteit hebben) nog te willen uitsluiten.

Tot slot is het onjuist te beweren dat het arrest Brauers de K.M.S. bestempelde als een intern vormingscentrum van het leger : dat arrest had immers geen betrekking op de K.M.S. maar op het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie (K.H.I.D.), vroeger genoemd « Krijgsschool ».

De middelen afgeleid uit de schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet

B.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid der Belgen voor de wet en van de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen zou worden ingesteld, voor zover voor het criterium van onderscheid een objectieve en redelijke verantwoording bestaat. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld met inachtneming van het doel en de gevolgen van de bestreden maatregel alsmede van de aard van de in het geding zijnde beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat de aangewende middelen redelijkerwijze niet evenredig zijn met het beoogde doel.

B.5. Om de hierboven uiteengezette reden (B.2.3), hebben de verzoekers geen belang om, wat het derde lid betreft, het onderscheid tussen de houders van een academische graad en de burgerlijk ingenieurs komende uit de polytechnische afdeling van de K.M.S., aan te vechten.

Wat het eerste lid betreft, wordt dat onderscheid slechts aangevochten in zover (A.4.1.1.1) de burgerlijk ingenieurs komende uit de K.M.S. een bijkomend diploma van ingenieur of een ander diploma kunnen behalen, maar zulks enkel met wetenschappelijke graad; de toetsing ervan valt derhalve samen met die van het onderscheid tussen de houders van een wetenschappelijke graad en de houders van een academische graad.

B.6. Het onderscheid tussen houders van een wetenschappelijke graad en houders van een academische graad vloeit voort uit de wil van de wetgever om, enerzijds, wat de eersten betreft, aan de universiteiten de vrijheid te laten om graden toe te kennen en diploma's uit te reiken die slechts de

uitdrukking zijn van het resultaat van hun onderwijs en, anderzijds, wat de tweeden betreft, aan sommige diploma's een waarde voor de toegang tot bepaalde beroepen toe te kennen middels die te onderwerpen aan bijkomend onderzoek door andere overheden dan de universiteiten. Een dergelijk onderscheid is, op zich, niet in strijd met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet, aangezien de wetgever redelijkerwijze van oordeel kan zijn dat de toegang tot een bepaald beroep of ambt aan bijzondere vormingsvoorwaarden moet onderworpen zijn. De wetgever heeft ten andere het grotendeels gemeenschappelijk karakter van de vorming die aan de houders van de diploma's in beide categorieën wordt verstrekt niet miskend, aangezien talrijke bepalingen aan de wetenschappelijke graden wettelijke gevolgen hebben verbonden, zoals de toegang tot het openbaar ambt of tot het onderwijs. De bekritiseerde maatregel is dus niet onevenredig met het beoogde doel.

B.7. Het onderscheid tussen titularissen van Belgische diploma's verleend bij wijze van wetenschappelijke graad en houders van buitenlandse diploma's die de gelijkwaardigheidsprocedure genieten, stuit op kritiek van de verzoekers in zoverre dankzij die procedure een in het buitenland toegekend diploma, eventueel aan een Belg, zou kunnen leiden tot een wettelijke graad bij gelijkstelling en dit in tegenstelling tot een diploma dat bij wijze van wetenschappelijke graad werd verleend.

De erkenning of de weigering tot erkenning van de gelijkwaardigheid van een buitenlands diploma is niet denkbaar zonder een vergelijkend onderzoek betreffende de organisatie van de studies, het niveau van de Belgische en buitenlandse instellingen die de betrokken diploma's uitreiken, de prestaties die van de houders van die diploma's worden vereist, de wijze van beoordeling van die prestaties, de juridische waarde die aan de diploma's in België en in het vreemd land wordt toegekend en het aanzien dat die diploma's aan hun houders geven. Voor het overige kan men de situatie van een persoon die in het buitenland leeft en daardoor geen in België afgeleverd diploma kan bekomen, en die van een persoon die in België leeft en ervoor gekozen heeft daar studies te volgen die niet leiden tot het toekennen van een academische graad, niet met elkaar vergelijken.

Schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet in combinatie met sommige bepalingen van internationaal en supranationaal recht

B.8. De verzoekers voeren ook aan dat de bestreden bepaling een schending inhoudt van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet in combinatie met sommige bepalingen van internationaal of supranationaal recht.

Een middel dat in het verzoekschrift is uiteengezet, voldoet slechts aan de voorschriften van artikel 6 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 wanneer het niet enkel vermeldt welke bepalingen door de bestreden norm zijn geschonden, maar tevens aangeeft in welk opzicht ze zijn geschonden.

Aangezien verzoekers niet te kennen geven in welk opzicht de aangehaalde bepalingen van internationaal en supranationaal recht zouden zijn geschonden, is het middel op dit punt niet ontvankelijk.

De middelen afgeleid uit de schending van artikel 17, § 3, eerste lid, van de Grondwet

B.9. Artikel 17, § 3, eerste lid, van de Grondwet bepaalt :

« Iedereen heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht. »

Die grondwetsbepaling wordt niet geschonden door de bestreden bepaling die geen betrekking heeft op de toegang tot het onderwijs maar op de toegang tot betrekkingen die geopend wordt door het feit dat men een welbepaald onderwijs heeft gevolgd.

Om die redenen,

Het Hof

verwerpt de beroepen.

Aldus uitgesproken in het Nederlands, het Frans en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 18 juni 1992.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

J. Delva